

เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน

Political stability of the civilian government

ดร. สมชาย ชูเมือง*

Dr. Somchai Chumaung

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ratchaburi Buddhist College

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน ผลการศึกษาพบว่า เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน คือ ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีสิทธิ เสรีภาพของขั้นพื้นฐาน กฎหมายเป็นธรรมแก่ทุกคนทุกฝ่าย มีความชอบธรรม ไม่ใช้อำนาจรัฐราชการแทรกแซงองค์กรอิสระหรือยุบพรรคการเมืองใหญ่ฝั่งตรงข้ามเพื่อการสืบทอดอำนาจ การบริหารของรัฐบาลมีประสิทธิภาพ หัวหน้าคณะรัฐบาลที่มีคุณภาพ จริยธรรม มีความเสียสละ และมุ่งมั่นเพื่อทำงานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ การบริหารงานโปร่งใส มีหลักธรรมาภิบาล ประชาชนมีความเชื่อมั่น ไว้วางใจ และพรรคร่วมรัฐบาลมีเสถียรภาพ มีความกลมเกลียวสามารถประคับประคองกันจนครบวาระ

คำสำคัญ: เสถียรภาพทางการเมือง, รัฐบาลพลเรือน

ABSTRACT

The objective of this article was to study the political stability of civilian government. The findings were that the political stability of the civilian government consisted of the people have good living conditions, basic right, and freedom. The laws are fairly and equally and legitimately enforced for everybody. Government does not interfere with independent organizations, or not to dissolve or disband the big opposite political parties to continuously stay in power. Administration is effective and successful. The government head is qualified and ethical, sacrificed and dedicated to work for the interests of all in the nation. Administration is transparent with good governance. People have confidence and trust in the government. The coalition political parties are stable, unified and maintain with good care of the government status until the end of administrative term.

Keywords: Political stability, civilian government.

ความนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ต้องอาศัยเสียงส่วนใหญ่และรักษาเสียงส่วนน้อยไว้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย มีรัฐธรรมนูญที่ต้องแสดงเจตจำนงอย่างชัดเจนถึงเรื่อง สิทธิ เสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญในทุกฉบับ จึงได้กำหนดรูปแบบการบริหารการปกครองประเทศไทยอยู่ในระบบรัฐสภา โดยมีหลักสำคัญในการปกครองว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย” การรวมตัวกันของประชาชนถือเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการรวมตัวของประชาชนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่เป็นไปในทิศทาง

เดียวกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยรวมตัวกันในรูปแบบของการจัดตั้งพรรคการเมือง (Political Party) ขึ้นมา ซึ่งพรรคการเมืองถือเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อระบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาส ให้ประชาชนสามารถต่อสู้แข่งขันทางการเมืองได้ (วิสุทธิ์ โพธิ์แพ้น 2544 : 3) และการใช้อำนาจของรัฐบาล ผู้ปกครองไม่สามารถใช้อิทธิพลข่มขู่เหนือกฎหมายหรือเหนือกว่าประชาชน จะยกเว้นให้พวกพ้อง หรือเลือกใช้บังคับเฉพาะบางคนไม่ได้ กระบวนการไต่สวนคดีความต้องเป็นกระบวนการที่มีเหตุผลมีความคงเส้นคงวา เปิดเผยและเป็นธรรมแก่ทุกคน

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่นำมาใช้ในหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนา มักจะไม่สมบูรณ์แบบในคุณลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เป็นต้นว่า รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมีการปฏิบัติที่ผิดทำนองครองธรรม เช่น การเลือกตั้งไม่บริสุทธิ์และเที่ยงธรรมมีการโกงการเลือกตั้ง มีการใช้เงินซื้อเสียง มีการบังคับขู่เข็ญ มีการฉ้อฉลแบบฉ้อโกง นอกจากนั้นยังใช้อำนาจข่มขู่ ทั้งหมดนี้ทำให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยผิดเพี้ยนไปจากหลักการที่ควรเป็น ที่สำคัญที่สุด ผู้ใช้อำนาจรัฐละเมิดหลักนิติธรรม ฉ้อราษฎร์บังหลวง เล่นพรรคเล่นพวก ขาดอุดมการณ์ ขาดการเสียสละเพื่อสังคมและประเทศชาติ นอกจากนั้นยังไม่ได้ปฏิบัติตามประเพณีการปกครองแบบประชาธิปไตย ขาดมารยาททางการเมืองขาดจริยธรรมและความศรัทธาต่อระบอบอย่างแท้จริง และนี่คือปัญหาที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การใช้อำนาจกองกำลังจัดตั้งทำการยึดอำนาจทางการเมือง ที่เรียกว่ารัฐประหาร และบ่อยครั้งเรียกว่า การปฏิวัติ หรือการปฏิรูป แต่ทั้งหมดนี้คือจุดลบและอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ต่อเนื่องและยั่งยืน (ลิขิต อธิเวศิน 2562 : 5-6)

กฎหมายรัฐธรรมนูญ เป็นกลไกตัวหนึ่งที่สำคัญเพราะการปกครองต้องมีระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงถือได้ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และเป็นกฎหมายแม่บทที่กฎหมายอื่นออกมา หากขัดกับกฎหมายแม่บทให้ถือว่าเป็นโมฆะ จะเห็นได้ว่าสิทธิเสรีภาพของราษฎรกับการใช้อำนาจของรัฐบาลเป็นสิ่งที่สวนทางกัน ความเข้าใจผิดเช่นว่านี้จึงทำให้ผู้มีอำนาจร่างรัฐธรรมนูญจับจุดของคำว่าประชาธิปไตยไม่ได้ และหลงทางในการร่างรัฐธรรมนูญ การเมืองของประเทศใดก็ตามจะมีเสถียรภาพและความมั่นคงหรือไม่ ต้องดูที่ระบอบการเมืองและพรรคการเมืองที่เป็นกลไกทางการเมืองว่ามีเสถียรภาพมั่นคงหรือไม่ ซึ่งประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยทั่วโลก เมื่อต้องการให้ประเทศมีเสถียรภาพทางการเมืองหรือมีความมั่นคงทางด้านการเมือง ต้องอาศัยหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยตามหลักสากลที่ประเทศต่าง ๆ ได้ใช้ปกครองประเทศทั่วโลก ประเทศไทยก่อนที่จะมีการทำรัฐประหารก็ปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ความเป็นประชาธิปไตยยังไม่ได้หยั่งรากลึกในสังคมไทยอย่างแท้จริง จึงทำให้ประเทศมีปัญหาสืบเนื่องกันมาจนกลายเป็นขัดแย้งทางการเมือง (จารุบุตร เรื่องสุวรรณ 2526)

พรรคการเมืองที่จัดตั้งตามกฎหมายพรรคการเมือง มีทุนตั้งต้น มีสมาชิกพรรค มีการขยายเขตของพรรค มีจำนวนสมาชิกพรรคในระดับเขต และมีการประชุมกัน ซึ่งเป็นพรรคที่พึ่งพาของประชาชน แต่ถูกตัดรอนด้วยอำนาจรัฐบาลที่มาจากพรรคการเมืองเพื่อทำลายพรรคใหญ่เหล่านี้ จึงทำให้พรรคในอุดมคติของประชาชนซึ่งเป็นสิ่งที่พึงพิง เป็นปากเป็นเสียงให้แก่ประชาชนต้องกลับถูกทำลายไปด้วยเหตุบางประการ การสร้างพรรคการเมือง ยกให้เป็นพรรคระดับ “สถาบัน” ก็น่าจะเป็นทางออกอีกประการหนึ่ง แต่ความมั่นคงทางการเมืองหรือเสถียรภาพทางการเมืองนั้นหมายถึงความสม่ำเสมอในการแลกเปลี่ยนทางการเมือง (regularity of the flow of political exchange) ไม่ใช่เพียงเหตุการณ์ทางการเมืองบางอย่าง หรือสถาบัน

ทางการเมืองบางสถาบัน เราไม่ควรมองว่ารัฐบาลที่ครองอำนาจยาวนานนั้นหมายถึงเป็นรัฐบาลที่รักษาเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมืองไว้ได้ เพราะในแง่นี้อาจจะสับสนไปสนับสนุนเอาเผด็จการได้ว่า รัฐบาลเผด็จการเป็นรัฐบาลที่มีเสถียรภาพ (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ 2562)

ฝ่ายรัฐบาลที่มาจากรัฐประหาร ในระยะแรกการเมืองเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แม้ผ่านการอภิปรายไม่ไว้วางใจมาได้ด้วยเสียงข้างมากในสภา จะบัญญัติรัฐธรรมนูญใหม่สำหรับใช้เป็นเครื่องมือให้เป็นประโยชน์แก่คณะของตน โดยเนื้อหาสาระหลักที่บัญญัติใหม่นั้นมักจะเป็นประโยชน์แก่คณะของตนเองและพวกพ้อง จึงนับได้ว่า รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือในการต่อสู้เพื่อดำรงอยู่ สืบทอด กีดกันคู่ต่อสู้ และให้ผลประโยชน์แก่ตนเองมากที่สุด เสถียรภาพของพรรครัฐบาลต้องสะท้อนเหตุเพราะศึกภายใน ฝ่ายรัฐบาลแบบเผด็จการไม่สามารถรักษาอำนาจ ควบคุมเสียงในพรรคร่วมรัฐบาลไว้ได้ มีการลาออกย้ายไปตั้งพรรคใหม่ เป็นพรรคเล็กพรรคน้อย อีกหลายพรรค และไม่เข้าร่วมประชุมรัฐสภา พรรคฝ่ายค้านขอเสนอให้นับองค์ประชุม เป็นเหตุให้เกิดสภากลุ่มหลายต่อหลายครั้ง ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้น ทำให้เห็นได้ชัดว่า รัฐบาลขาดเสถียรภาพทางการเมือง

ความหมายของเสถียรภาพทางการเมือง

ความหมายของคำว่า เสถียรภาพ ตามที่นักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมายไว้ดังนี้

เสถียรภาพ (เสถียรนะ-) น. ความมั่นคง, ความคงตัว, ความไม่เปลี่ยนแปลง, เช่น เสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจไม่ดีรัฐบาลก็ไม่มีเสถียรภาพ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554) “เสถียรภาพ” หมายถึง ความนิ่ง ความต่อเนื่อง และความมั่นคง ซึ่งในทางการเมืองก็คือความสงบเรียบร้อยของสังคม ความต่อเนื่องของการเข้าสู่อำนาจ และความมั่นคงเข้มแข็งของรัฐ (ทวี สุรฤทธิกุล 2561) ส่วน Sinclair (1994 : 1) ให้คำจำกัดความของความมั่นคงว่า หมายถึงประสิทธิภาพของรัฐในการรักษาไว้ซึ่งสถานภาพของความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง ปกป้องไม่ให้ประชาชนในชาติ เกิดความตื่นตระหนกหรือความเกรงกลัว ความไม่มั่นใจหรือเคลือบแคลงใจต่อสถานการณ์ภายในชาติ โดยอาศัยหลักการพื้นฐานด้วยการสร้างความเชื่อมั่นและหลักประกันต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความมั่นใจและความมีเสถียรภาพ (Sinclair, John 1994) เสถียรภาพรัฐบาล หมายถึง การที่รัฐบาลสามารถบริหารประเทศไปได้อย่างราบรื่นอย่างมีประสิทธิภาพเป็นระยะเวลานานพอสมควร ซึ่งปกติก็คือ ครบวาระของรัฐบาลแต่ละชุด (โกสินทร์ วงศ์สุวัฒน์ 2524 : 5) และตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2495 (2495 : 279) ได้กำหนดคำนิยามเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติเอาไว้ว่า ความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักรหมายความว่า การให้เอกราชของชาติหรือสวัสดิภาพของประชาชนอยู่ในความมั่นคงปลอดภัย รวมตลอดถึงการให้ประเทศดำรงอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

สรุปได้ว่า ความมีเสถียรภาพทางการเมือง คือ ความสงบเรียบร้อยของสังคม ความต่อเนื่องของการเข้าสู่อำนาจ ความต่อเนื่องของการทำงาน รัฐบาลบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้เศรษฐกิจดี และความมั่นคงเข้มแข็งของรัฐบาลที่เป็นเสียงส่วนมากในสภา

แนวคิดเกี่ยวกับเสถียรภาพทางการเมือง

จากการศึกษานักวิชาการหลายท่านให้ความเห็นเกี่ยวกับเสถียรภาพทางการเมืองไว้ดังนี้

เอ็ดวาร์ด ชิลส์ (Edward Shils) (วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, สุขุม นวลสกุล, วิทยา จิตนุพงศ์ 2557 : 5) มีความเห็นว่า ระบบการเมืองไทยในสมัยรัฐบาลทหารนั้นเรียกได้ว่าเป็นระบบการเมืองแบบคณาธิปไตยนำสมัย (Modernizing oligarchies) โดยถือว่าเป็นระบบการเมืองที่ถูกครอบคลุุมโดยระบบราชการ และ/คณะทหาร

โดยมีรัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นประชาธิปไตยหรือโดยไม่มีรัฐธรรมนูญเลย เป้าหมายของการปกครองอาจจะมุ่งหวังที่จะสร้างระบบประชาธิปไตยขึ้นมาก็ได้ แต่จุดประสงค์สำคัญคือการพยายามสร้างประสิทธิภาพและความมีเหตุผลในการบริหารงาน หรืออาจจะเรียกอีกรูปแบบหนึ่งคือระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยชั้นนำ (Tutelary democracies) ได้แก่รูปแบบการเมืองที่รวมอำนาจไว้ที่ฝ่ายบริหารและระบบราชการ แม้จะมีรัฐสภาที่มีการเลือกตั้งมีเสถียรภาพทางการเมืองบ้าง แต่ก็ยังเป็นในแง่รูปแบบเท่านั้น ในพฤติกรรมความเป็นจริงฝ่ายนิติบัญญัติยังไม่เข้มแข็งหรือเป็นหลักได้

วิทยากร เชียงกุล (2557 : 121-125) ความมีเสถียรภาพทางการเมืองในประเทศที่ใช้ปกครองระบอบประชาธิปไตย ประเด็นสำคัญที่สุดคือ หลักการความเป็นประชาธิปไตย ต้องพิจารณาหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าสภาพการเมืองการปกครองที่แท้จริงในสังคมหนึ่งในสมัยหนึ่งเป็นไปตามหลักการ 4 ประการนี้ คือ 1) หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (การเลือกผู้แทน) และการปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่ ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ใช้อำนาจอธิปไตยผ่านกระบวนการเลือกตั้งผู้ปกครองและผู้แทนของตน การเลือกตั้งเป็นอิสระและยุติธรรม ไม่มีอำนาจรัฐมาแทรกแซงการเลือกตั้งและไม่มีการใช้อิทธิพลที่ใช้อำนาจ อิทธิพลและระบอบอุปถัมภ์ชักจูงให้ประชาชนต้องเลือกเฉพาะพวกเขาบางคน 2) หลักการปกครองโดยระบบกฎหมายที่เป็นธรรมหรือหลักนิติธรรม (Rule of Law) รัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตยจะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอภาคกัน ผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ลิดรอนเพิกถอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และผู้ปกครองไม่สามารถใช้อิทธิพลอยู่เหนือกฎหมายหรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้ 3) หลักการเคารพต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนพลเมือง ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพที่จะคิด พูด ทำ มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสมบัติของตนเอง มีสิทธิเลือกตั้ง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม ที่จะใช้ชีวิตอยู่ตามปกติสุข การสมาคม การชุมนุม การทำประชาพิจารณ์ (เปิดอภิปรายความคิดเห็นประชาชนในเรื่องกฎหมายและโครงการต่าง ๆ) และการลงประชามติว่าประชาชนจะรับหรือไม่ในเรื่องสำคัญๆ トラบเท่าที่การกระทำของเขานั้นไม่ไปละเมิดลิดรอนสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของประเทศชาติ (ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับความมั่นคงของรัฐบาลที่เป็นเพียงคณะบุคคลผู้ได้รับเลือกให้ขึ้นมาเป็นผู้บริหารประเทศภายใต้เงื่อนไขสัญญาทางสังคมกับพลเมือง) 4) หลักการคานอำนาจ/การตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหาร การปกครองแบบประชาธิปไตยจะต้องเปิดโอกาสให้มีฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ องค์กรอิสระ องค์กรประชาชน ที่มีความเป็นตัวของตัวเองมีความรู้และจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม สามารถค้านและเสนอทัศนคติที่แตกต่าง ตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารได้อย่างเป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต่างฝ่ายต่างตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน และภาคประชาชนสามารถคัดค้านตรวจสอบ รวมทั้งเสนอให้มีการถอดถอนเจ้าหน้าที่รัฐ และผู้แทนที่มีพฤติกรรมไม่ชอบธรรมได้

ทวี สุรฤทธิกุล (2561) กลไกการปกครองที่จะทำให้เกิดความมั่นคงแก่ประเทศชาติได้ หลักการสำคัญทางด้านรัฐศาสตร์ “3 เสาหลัก” คือ “เสถียรภาพ ประสิทธิภาพ และความชอบธรรม” ทั้งนี้ทั้งสามเสาจะต้องอยู่ด้วยกันอย่างสมดุล จะขาดเสาใดเสาหนึ่ง หรือเสาใดเสาหนึ่งจะชำรุดบกพร่องไม่ได้

วิทยา จิตนุพงศ์ (2560) การเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยในระบบ รัฐสภาจะมีความมั่นคงได้ต้องอาศัยพรรคการเมือง ในการบริหารจัดการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้เพื่อป้องกันไม่ให้พรรคการเมืองกระทำผิดกฎหมายหรือ กระทำการอันใดที่เสี่ยงต่อการถูกยุบพรรคตลอดจนกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองไทย นอกจากนี้ พรรคการเมืองยังมีบทบาทในการจัดตั้งรัฐบาล ทำให้รัฐบาลและระบบการเมืองมีเสถียรภาพ มีบทบาทในการรักษาระบบรัฐสภาให้มีความมั่นคง

รวมทั้งมีบทบาท ในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยการเปลี่ยนผ่านรัฐบาล เพื่อให้การเมืองในระบบรัฐสภาสามารถดำรงอยู่ได้

จารุบุตร เรืองสุวรรณ (2526 : 16-27) ความมั่นคงทางด้านการเมือง จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อประเทศมีระบบการเมืองที่เสถียรภาพ รัฐบาลมีเสถียรภาพทางการเมืองสามารถบริหารประเทศได้จนครบตามวาระ มีหัวหน้าคณะรัฐบาลที่มีคุณภาพ จริยธรรม มีความเสียสละ และมุ่งมั่นเพื่อทำงานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติอย่างแท้จริง การบริหารงานโปร่งใส มีหลักธรรมาภิบาล ประชาชนไว้วางใจ ตลอดจนกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า สังคมมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้ประชาชนในชาติมีความอยู่ดีกินดี มีสิ่งบริการและอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีความสามารถในการรักษากฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ภายในประเทศให้ประชาชนในชาติได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้านการต่างประเทศจะต้องมีรัฐบาลที่มีความสามารถทางการทูตนำพาให้ประเทศสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ในด้านเศรษฐกิจและการค้าเพื่อนำประโยชน์และเงินตราเข้าประเทศ และนำพาประเทศ

ลิขิต ชีรเวคิน (2553) ได้กล่าวถึงเสถียรภาพทางการเมืองว่า เป็นสิ่งที่คนในสังคมอยากให้เกิด โดยเสถียรภาพทางการเมืองมีหลักใหญ่ของความมีเสถียรภาพอยู่ 2 ส่วน ได้แก่ เสถียรภาพของระบบการเมืองและเสถียรภาพของรัฐบาล ซึ่งทั้งสองส่วน มีความเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือเสถียรภาพทั้งสองนั้น ก็ต้องขึ้นอยู่กับระบอบการปกครองว่าเป็นแบบระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาอังกฤษ หรือระบอบการปกครองแบบระบอบประธานาธิบดี ของสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของบ้านเรามีความใกล้เคียงกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาอังกฤษ ซึ่งจะไม่หลักประกันว่ารัฐบาลจะอยู่ครบวาระ เพราะรัฐบาลอาจถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ อาจมีการลาออก อาจมีการปรับคณะรัฐมนตรี อาจมีการผลัดเปลี่ยนกันเป็นรัฐบาล ขณะเดียวกันนายกรัฐมนตรีก็มีอำนาจให้ยุบสภา และทำการเลือกตั้งใหม่ได้ ดังนั้นอาจจะมีการเปลี่ยนรัฐบาล หรือยุบสภาลงได้ แล้วแต่กรณี แต่ตราบใดที่ ทุกอย่างสามารถดำเนินไปได้ตามครรลองมีการตั้งรัฐบาลใหม่ มีการเลือกตั้ง หลังการยุบสภา ก็ต้องถือว่าระบบยังอยู่ในโครงสร้าง และกระบวนการที่ยังเรียกว่า การมีเสถียรภาพทางการเมืองของระบบการเมือง

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2544) ได้ทำการศึกษา องค์ประกอบของความยั่งยืนของรัฐบาลผสม โดยได้ข้อสรุปขององค์ประกอบหลายกรณีดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่พรรคการเมืองมีหลายพรรค และเป็นพรรคการเมืองที่มีเสถียรภาพ ไม่ว่าพรรคการเมืองต่าง ๆ เหล่านี้จะมีอุดมการณ์ที่แตกต่างกันออกไป หรือ มีความแตกต่างกันไม่มากนัก คณะรัฐมนตรีจะเป็นแบบผสมน้อยพรรค และจะอยู่ในตำแหน่งได้นาน เพราะไม่ต้องแบ่งตำแหน่งและแบ่งผลประโยชน์กันมาก
2. ประเทศที่มีพรรคการเมืองหลายพรรค เป็นพรรคที่มีเสถียรภาพ และพรรคการเมืองเหล่านี้ มีการรวมกลุ่มกันอยู่อย่างสุดซึ้ง รัฐบาลที่ตั้งขึ้นจะมีได้ เพียงแค่รัฐบาลผสมที่มีเสียงข้างน้อยในสภาเท่านั้น เพราะพรรคการเมืองต่าง ๆ จะเข้ากันไม่ได้ รวมกันไม่ติด ในกรณีนี้หากจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จก็จะเป็นความมั่นคง แต่อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนรัฐบาลจะเกิดขึ้นได้ง่ายเมื่อแพ้เสียง ในสภา และไม่มีพรรคการเมืองใดสามารถจัดตั้งรัฐบาลผสมได้ใหม่ จึงต้องทำการยุบสภาลงในที่สุด
3. ในกรณีที่พรรคการเมืองมีหลายพรรค แต่พรรคการเมืองไม่มีเสถียรภาพ มีความแตกต่าง ภายในพรรคมาก แม้แนวนโยบายของพรรคจะไม่ต่างกันมาก รัฐบาลผสมจะเกิดขึ้นได้ในรูปของการรวมตัว กันหลายพรรคการเมือง เพื่อให้ได้คะแนนเสียงมากที่สุดอย่างเดียว แต่รัฐบาลประเภทนี้จะมิอาจยั่งยืน เพราะหลายพรรคที่

ตีมาร่วมรัฐบาลจะไม่ได้รับประโยชน์ มากเพียงพอ และอาจกลัวที่จะเสียคะแนนของตนเอง ไปในการเลือกตั้งครั้งนี้ โดยจะค่อย ๆ ถอยตัว ออกจากกลุ่ม

4. ในกรณีที่พรรคการเมืองมีหลายพรรค แต่ละพรรคการเมืองไม่มีเสถียรภาพ มีความแตกต่างกันภายในพรรคมาก อีกทั้งพรรคการเมืองต่าง ๆ ยังมี นโยบายสุดโต่ง รัฐบาลผสมที่เกิดขึ้นนั้นจะอยู่ในรูปของรัฐบาลเสียงข้างน้อย และจะไม่มีคามยั่งยืนแต่อย่างใด เพราะพรรคการเมืองต่าง ๆ ไม่ยอมรวมกัน

พทุธิศาน ชุมพล, เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา (2558 : 266) รัฐบาลพลเรือนในยุคพรรคการเมืองทุนภูมิภาคก็เป็นสัญญาณอีกประการที่ทำให้การเมืองไทยดึงดูดนักธุรกิจให้เข้ามา มีบทบาททางการเมืองโดยตรงมากขึ้น ปรากฏการณ์ใหม่เกิดขึ้นก็คือการเข้ามาท้าทายฐานอำนาจเดิมของนักการเมืองภูมิภาค มีปัจจัยเอื้อต่อพรรคการเมือง คุณสมบัติสำคัญของพรรคการเมืองในพัฒนาการขั้นที่ 3 ภายใต้การนำของกลุ่มทุนธุรกิจระดับชาติขนาดใหญ่ คือ 1) พรรคการเมืองจะเสนอนโยบายที่ชัดเจน 2) พรรคการเมืองจะพยายามเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายในสังคม โดยใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยแสวงหาความต้องการ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียง 3) พรรคการเมืองจะต้องมีระบบการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ 4) พรรคการเมืองจำเป็นต้องสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของผู้นำพรรคในสายตาประชาชน

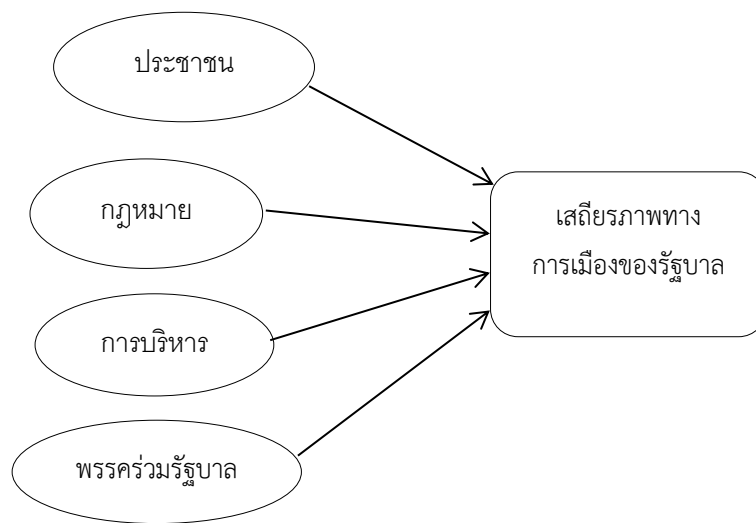
ปรีชา หงษ์ไกรเลิศและคณะ (2549 : 25) ในการสร้างพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน โจเซฟ ลาพาลอมบารา และไมรอน ไวเนอร์ (Joseph LaPalombara and Myron Weiner 1966) ได้วางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอยู่ 4 ประการ กล่าวคือ ประการแรก พรรคการเมืองต้องมีความยั่งยืน โดยความยั่งยืนของพรรคการเมืองจะต้องไม่ขึ้นอยู่กับชีวิตหรืออำนาจของผู้นำในพรรคการเมือง ประการต่อมา พรรคการเมืองต้องมีสาขาพรรคการเมืองที่กระจายไปสู่ชนบท โดยมีโครงข่ายการติดต่อสื่อสารระหว่างสำนักงานใหญ่และสาขาพรรคการเมือง ประการที่สาม บรรดาผู้นำในพรรคการเมืองมีความตั้งใจอย่างแท้จริงที่จะรวมอำนาจการตัดสินใจต่าง ๆ มาให้พรรคการเมืองของตนแต่ผู้เดียว หรืออย่างน้อยที่สุดอาจอาศัยการเข้าร่วมกับพรรคการเมืองอื่นก็ได้ แต่ต้องมีใช้การใช้สิทธิพลเข้าแทรกแซงนโยบายซึ่งเป็นความหมายหลักของกลุ่มผลประโยชน์เท่านั้น และประการสุดท้าย พรรคการเมืองต้องมีความพยายามที่จะหาคะแนนนิยมเมื่อมีการเลือกตั้ง และแสวงหาการสนับสนุนจากประชาชนทั่วไปเมื่อไม่มีการเลือกตั้ง

อรพินท์ สฟโชคชัย (2552) ได้กล่าวว่าจากรายงานการศึกษาของ UNDP ได้สรุปว่าหากสังคมใดที่มี “กลไกประชาธิปไตยที่ไม่ดี” จะสามารถดูลักษณะและอาการได้จากตัวชี้วัดหลายประการ เช่น ประชาชนในสังคมได้รับบริการสาธารณะที่ไม่มีคุณภาพ จากหน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ประเทศขาดศักยภาพในการกำหนดหรือดำเนินนโยบาย หรือแม้แต่การตัดสินใจด้านนโยบายในแต่ละวันก็มักผิดพลาดและสับสน ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานทางวิชาการและเหตุผล การบริหารการคลังของประเทศล้มเหลวซึ่งรวมถึงปัญหาการเงินการคลังของประเทศ และการกำหนดงบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ไม่สร้างสรรค์ในการพัฒนาประเทศ และการควบคุมการใช้จ่ายที่ไร้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล การกำหนดกฎหมายและระเบียบที่ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างจริงจัง การกำหนดกติกาและระเบียบต่าง ๆ ที่นำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม ความไม่โปร่งใสของกระบวนการตัดสินใจ มีการทุจริตและการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินสาธารณะ และพบการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองและข้าราชการ เป็นต้น

เมื่อปรากฏว่าสังคมใดที่ต้องเผชิญปัญหาหรือมีอาการดังกล่าว ก็หมายความว่าสังคมในขณะนั้นไม่มี “กลไกประชาธิปไตยที่ดี” คือ ไม่มีกลไกกติกาของสังคมที่สามารถ ควบคุมการบริหารจัดการภายในและภายนอกประเทศได้ดีพอ หากสังคมที่ประสพภาวะกลไกประชาธิปไตยไม่ดี ก็เปรียบเสมือนร่างกายของคนที่ถูกมิดชิด บกพร่อง เป็นสังคมที่ขาดภูมิคุ้มกันอันตรายจากภาวะวิกฤติ เมื่อสังคมตกอยู่ภายใต้ภาวะขาดกลไกประชาธิปไตย

ดีในช่วงขณะที่เศรษฐกิจถดถอย หรือในช่วงที่เกิดวิกฤติ ทางเศรษฐกิจด้วยแล้ว ภาวะการมีกลไกประชารัฐที่ไม่ดีนี้ก็จะเป็ปัจจัยที่ซ้ำเติมให้วิกฤติทางเศรษฐกิจทวีความรุนแรง และเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะสาธารณชนรวมทั้งนักลงทุนทั้งภายในและภายนอกประเทศ ขาดความเชื่อมั่นศรัทธาในกลไกประชารัฐ สังคมขาดความสงบสุข ประชาชนเดือดร้อน ขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงิน หากสังคมยังไม่สามารถปรับปรุงกลไกประชารัฐได้ ก็จะทำให้การฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจให้กลับมามีเสถียรภาพและเจริญเติบโต กลายเป็นงานที่ยากและใช้เวลานานกว่าในสังคมที่มี Good Governance หรืออาจจะนำประเทศเข้าสู่ ภาวะการล่มสลายได้

นำเสนอองค์ประกอบในการมีเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน

เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลตั้งอยู่บนหลักการ 4 ประการนี้ คือ

1) ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีสิ่งบริการและอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน มีความเสมอภาพเท่าเทียมกัน มีสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐาน การเลือกตั้งเป็นอิสระและยุติธรรม ไม่มีอำนาจรัฐมาแทรกแซงการเลือกตั้งและไม่มีกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่ใช้อำนาจ อิทธิพลและระบอบอุปถัมภ์ชักจูงให้ประชาชนต้องเลือกข้าง ใช้ อภิสิทธิ์อยู่เหนือกฎหมายหรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้

2) กฎหมายเป็นธรรมแก่ทุกคนทุกฝ่าย กฎหมายทั้งกฎหมายแม่บทและกฎหมายลูกต้องเป็นธรรมและเป็นกลางกับทุกฝ่าย มีการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหาร รัฐบาลมีความสามารถในการรักษากฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ภายในประเทศให้ประชาชนในชาติได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

3) การบริหารของรัฐบาลมีประสิทธิภาพ คือ หัวหน้าคณะรัฐบาลที่มีคุณภาพ จริยธรรม มีความเสียสละ และมุ่งมั่นเพื่อทำงานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติอย่างแท้จริง การบริหารงานโปร่งใส มีหลักธรรมาภิบาล ไว้วางใจ มีนโยบายที่มีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า สังคมมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รัฐบาลที่มีความสามารถทางการทูตนำพาให้ประเทศสามารถแข่งขันกับนานาประเทศในด้านเศรษฐกิจและการค้าได้

4) พรรคร่วมรัฐบาลมีเสถียรภาพ รัฐสภาจะมีความมั่นคงได้ต้องอาศัยพรรคการเมือง ในการบริหารจัดการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้เพื่อป้องกันไม่ให้พรรคการเมืองกระทำความผิดกฎหมายหรือ กระทำการอันใดที่เสี่ยงต่อการถูกยุบพรรค

สรุป

การเมืองของประเทศไทยตั้งแต่มีการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จนมีประชาชนเรียกร้องให้มีการเลือกตั้งเพราะพันธบัตรที่ทางรัฐบาลตั้งไว้ จนต้องประกาศเลือกตั้งในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 หลังเลือกตั้งผลปรากฏว่า พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นนายก นี่เป็นการเลือกตั้งที่คนไทยรอคอยมา 8 ปี กลับได้คนเดิมมาเป็นนายก จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า กองทัพไม่มีศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก รัฐประหารก็เพื่อสร้างหลักการประชาธิปไตยแบบไทยๆ เพราะไม่คิดวาระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกจะสามารถแก้ปัญหาการแผ่นดินได้ จึงหันมาสร้างแนวคิดที่จะยึดอำนาจเพื่อสร้างหลักการใหม่ให้เป็นประชาธิปไตยแบบเฉพาะของไทย ขึ้นมาโดยยึดถือผู้นำที่มีคุณธรรมเหนือนักการเมือง

ระบบการปกครองของไทยเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยภายใต้รัฐสภา ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มีความว่า “ประเทศไทยมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” ใช้ระบบสองสภาคือ สภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) กับสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา และประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง

สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) โดยการคัดเลือกอย่างดีของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) จำนวน 250 คน ที่มีที่มา “พิเศษ” ตามที่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 269 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 เป็นกลไกการสืบทอดอำนาจ ทั้ง ๆ ที่สมาชิกวุฒิสภา มีหน้าที่ค้านและแสดงทัศนคติที่แตกต่าง ตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารร่วมกับฝ่ายค้านและภาคประชาชน สามารถคัดค้านตรวจสอบ รวมทั้งถอดถอนเจ้าหน้าที่รัฐ และผู้แทนที่มีพฤติกรรมไม่ชอบธรรม แต่กลับทำหน้าที่เสมือนเป็นรัฐบาล อภิปรายลงมติทุกครั้งลงมติให้ผ่านแบบเสียงไม่แตกแม้เสียงเดียว ดูแลรัฐบาลพลเรือน เอียงข้างอย่างเห็นได้ชัด

รัฐบาลใช้อำนาจผ่านรัฐสภา ใช้อำนาจตามกฎหมายที่ตนและพวกพ้องเขียนขึ้นมา ใช้อำนาจรัฐราชการแทรกแซงองค์กรอิสระอย่าง กกต. ให้เลือกนายกจากคนนอก เหตุเพราะในขณะที่ตนดำรงตำแหน่งนายก และเป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ไม่สามารถลาออกไปสมัครและจัดตั้งพรรคได้ จึงต้องให้นอมินี (Nominee) ตั้งพรรคขึ้น เป็นกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่ใช้อำนาจ อิทธิพล อุปถัมภ์ชักจูงให้เลือกตนเป็นนายก รัฐบาลเสียงข้างมากได้คุมเสียงในสภา ซึ่งได้แบ่งสรรปันส่วนอำนาจกันอย่างลงตัว และเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีปีละครั้ง มีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่พอใจเกี่ยวกับหลักสิทธิ เสรีภาพ การแสดงออก การดำรงชีพ และอื่น ๆ แต่รัฐบาลกลับเพิกถอนหรือลิดรอนสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชน กระทำตนเป็นอภิสิทธิ์ชนอยู่เหนือกฎหมาย

พรรคการเมือง เป็นองค์กรแกนนำทางการเมือง เป็นศูนย์รวมพลังอำนาจความเชื่อถือและศรัทธาจากประชาชน เป็นองค์กรที่มีฐานอำนาจที่กว้างขวาง พรรคพลังประชารัฐ โดยมีนายอุตตม สาวนายน เป็นหัวหน้าพรรคที่ได้ดึงบุคคลถึง 150 คนเข้าร่วมพรรคมีทั้งอดีตสมาชิกรัฐสภา อดีตรัฐมนตรีและบุคคลที่มีชื่อเสียง ซึ่งในจำนวนนี้มีสมาชิกพรรคเพื่อไทย อดีตสมาชิกพรรคไทยรักไทยและพลังประชาชน สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ สมาชิกพรรคภูมิใจไทย และสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา นักการเมืองท้องถิ่น รวมถึงอดีตแนวร่วม

ประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ รัฐบาลจึงเป็นรัฐบาลที่มาจากพรรคผสมหลายฝ่าย เมื่อใดที่พรรคใดพรรคหนึ่งถอนตัวออกไป รัฐบาลก็ยากที่จะอยู่ในอำนาจต่อไปได้ เพราะมีเสียงสนับสนุนไม่พอเพียง เสถียรภาพของรัฐบาลจึงขึ้นกับความกลมเกลียวหรือประคับประคองกันพอไปได้ระหว่างพรรคต่าง ๆ ด้วยการที่รัฐบาลเสียงข้างมากได้คุมเสียงในสภา ซึ่งได้แบ่งสรรปันส่วนอำนาจกันได้ลงตัว และเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีปีละครั้ง

ฉะนั้น เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน คือ 1) ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีสิทธิ เสรีภาพของขั้นพื้นฐาน 2) กฎหมายเป็นธรรมแก่ทุกคนทุกฝ่าย มีความชอบธรรม ไม่ใช่อำนาจรัฐราชการแทรกแซงองค์กรอิสระ หรือยุบพรรคการเมืองใหญ่ฝั่งตรงข้ามเพื่อการสืบทอดอำนาจ 3) การบริหารของรัฐบาลมีประสิทธิภาพ หัวหน้าคณะรัฐบาลที่มีคุณภาพ จริยธรรม มีความเสียสละ และมุ่งมั่นเพื่อทำงานที่ค้ำจุนถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติอย่างแท้จริง การบริหารงานโปร่งใส มีหลักธรรมาภิบาล ประชาชนมีความเชื่อมั่นไว้วางใจ และ 4) พรรคร่วมรัฐบาลมีเสถียรภาพ มีความกลมเกลียวสามารถประคับประคองกันจนครบวาระ

เอกสารอ้างอิง

- โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์. (2524). **บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกับเสถียรภาพของรัฐบาล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา.
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ และคณะ. (2549). **การประเมินผลการใช้จ่ายเงินของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมืองประจำปี 2548**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2544). **ศาสตร์แห่งการวิจัยทางการเมืองและสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สมาคมรัฐศาสตร์แห่งประเทศไทยและสำนักพิมพ์วิไลไทย.
- พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495. (2495, 11 มีนาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 69 ตอนที่ 16.
- พฤทธิศาน ชุมพล, เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. (2558). **“คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม 2”**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2553). **การเมืองการปกครองของไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : เอช.เอ็น. กรุ๊ป จำกัด.
- _____. (2562). **ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่ “ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษ 21 : ทางตัน ทางออก และแนวทางแก้ไข”**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- วิทยากร เชียงกุล. (2557). **ปฏิรูปประเทศ เศรษฐกิจ-การเมือง**. กรุงเทพมหานคร : บิ๊ก ดีท คอม.
- วิสุทธิ โพธิ์แท่น. (2544). **การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองไทย**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, สุขุม นวลสกุล, วิทยา จิตนุพงศ์. (2557). **การเมืองและการปกครองไทย**. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2526). **“บทบาทของรัฐสภาต่อความมั่นคงทางการเมือง”**, **รัฐสภาสาร** ปีที่ 31 ฉบับที่ 6.
- วิทยา จิตนุพงศ์. (2560). **“ความมั่นคงทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา”**. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร** ปีที่ 8 ฉบับที่ 2.
- ทวี สุรฤทธิกุล. **เสถียรภาพ ประสิทธิภาพ ความชอบธรรม**. [สยามรัฐออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://siamrath.co.th/n/34841>, [26 มกราคม 2565].

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://dictionary.orst.go.th>, [21 มีนาคม 2562].

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. **ความไม่มั่นคงของความมั่นคงทางการเมือง**. [มติชนออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.matichon.co.th/article/news_1521190, [27 มกราคม 2565].

อรพินท์ สพอโชคชัย. **สังคมเสถียรภาพ กับ กลไกประชาธิปไตย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://bordeure.wordpress.com/2009/01/26/>, [14 กุมภาพันธ์ 2565].

Sinclair, John. (1994). **Security in Webster's Third New International Dictionary**. New York : Berkley Books.